

змiнами, але i розробленням нової законодавчої бази [3] в питаннях адмiнiстративно-територiального устрою України [4].

Примiтки:

1. З 49 агломерацiй України Дрогобицька з головними мiстами Дрогобич, Борислав, Трускавець займає 42 мiсце за кiлькiстю населення, що становить 237,6 тис., площа – 1365 км кв.; Стрийська агломерацiя з головними мiстами Стрий, Моршин, смт. Дашава займає 48 мiсце за кiлькiстю населення, яке становить 127,1 тис., площа – 844 км.кв. (ДССУ: www.ukrstat.gov.ua/)

2. Схема планування Дрогобицької агломерацiї. «Мiстопроект», 1995. Автори проекту – П. Крупа, В. Василевський, К. Стецiв та iн.

3. Проект Закону «Про мiські агломерацiї» 6743 вiд 17.07.2017

4. Закон України «Про добровiльне об'єднання територiальних громад», редакцiя 05.05.2018; Проект Закону «Про засади адмiнiстративно-територiального устрою України» 8051 вiд 22.02.2018

Леся Чень, канд. арх., доцент
кафедра «Архiтектура та реставрацiя»
Нацiональний унiверситет «Львiвська полiтехнiка»

ПРОБЛЕМИ ТА ПРАКТИКА ОХОРОНИ МОНАСТИРСЬКИХ АНСАМБЛIВ ЛЬВОВА В РАДЯНСЬКИЙ ПЕРIОД

Монастирi займають особливе мiсце в мiстобудiвнiй структурi Львова. В багатонацiональному львiвському середовищi вони були не лише духовними центрами але й важливими формотворчими елементами мiста i видiлялись своєрiдним архiтектурним образом.

Монастирські ансамблi вiдносяться до культурної спадщини українського народу i є джерелом духовного збагачення суспiльства. Вони мають унiкальну iсторичну, наукову, мiстобудiвну, архiтектурну i мистецьку цiннiсть з особливим розпланувальним i архiтектурно-просторовим устроєм. Цi сакральнi мiстобудiвнi шедеври є вiдображенням професiйної школи майстрiв i належать до творчостi видатних архiтекторiв (Яна де Вiтте, Бернарда Меретина, Павла Римлянина, Мартина Урбанiка, Петра Красовського, Франца Трещера, Яна Покоровича), будiвничих (Дорiнга, Ничка, М. Гонзаге, М. Чеха, А. Прихиль-

ного), скульпторів (М. Полейовського, А. Осінського І.Г. Пінзеля, С. Фесінгера, В. Гутте), художників (Луки Долинського, Яна Розена, Станіслава Строїнського, Тадеуша Попеля, Іогана Маєра).

Монастирі як елементи урбаністичного утворення, домінуючи в просторі, органічно пов'язані з природно-ландшафтним середовищем. Кожен монастирський ансамбль ми повинні розглядати в сукупності з оточуючим середовищем, який слід оберігати від зайвих забудов чи перебудов.

В радянський період, із заборонаю духовного життя, практично всі монастирі були націоналізовані, а їхня власність і майно було конфісковано. Монастирські споруди перетворювали на склади, сховища, що завдавало їм значної руйнівної шкоди, часто спотворюючи естетичні особливості та архітектурний образ будівель. Незважаючи на негативні сторони цього періоду, держава на законодавчому рівні розробила нормативні документи про охорону пам'яток. Законом УРСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» (1978р.) регламентувалась організація охоронних зон пам'яток та зони регулювання забудови, встановлювалася ще й зона охоронного природного ландшафту. Зважаючи на неможливість утримувати сакральні пам'ятки, держава застосовувала практику адаптації монастирських комплексів до використання їх в якості санаторіїв, медичних установ, музеїв, освітніх закладів, сховищ, адміністративних приміщень. Незважаючи на пристосування монастирських пам'яток під громадські функції, вони продовжували руйнуватись через недогляд, перепланування чи часткові перебудови.

Однією з форм збереження монастирських комплексів, які мали велике історико-художнє значення, була адаптація під музейну функцію. В монастирських храмах розміщувались різні музеї, так у монастирській церкві Св. Онуфрія розміщувався Музей етнографії і художнього промислу пізніше музей Івана Федорова, у монастирському Домініканському соборі – спочатку його використовували як склад, а згодом адаптували під музей релігії та атеїзму, у монастирському Вірменському соборі влаштовано музей Леніна, в костелі монастиря кларисок розміщено спочатку склад, а після реставрації 1978 р. відкрито музей Іоана Георгія Пінзеля. Інші монастирські комплекси пристосовували під різні культурно-освітні заклади, наприклад жіночий монастир василянок для приміщення Лісотехнічного університету, будівлю

монастиря Згромадження Сестер Найсвятішого Серця пристосовано під навчальний корпус Львівської політехніки.

Базовим принципом державної політики в області збереження культурної спадщини повинен бути комплексний підхід до її збереження і вдала функціональна адаптація сакральної пам'ятки.

Мудра політика проводиться у Львові в роки Незалежності України щодо збереження цих унікальних містобудівних об'єктів, коли монастирі (Св. Онуфрія) чи окремі монастирські споруди (Бернардинський костел, костел Св. Миколая, Домініканський костел, костел Серця Ісусового, Св. Казимира, костел Кармелітів) передаються в користування релігійним громадам і використовуються за своїм призначенням, тим самим сприяють збереженню пам'ятки.

Беручи до уваги складний і різноманітний архітектурно-просторовий устрій кожного монастиря, як формотворчого елементу в містобудівній структурі, потрібно приймати всі необхідні заходи для запобігання від подальшого руйнування і посилити контроль за їх збереженням як історично цінних містобудівних об'єктів. При реставрації монастирських ансамблів необхідно залучати фахових архітекторів – реставраторів, істориків та вивчати закономірності розвитку архітектурно-просторової композиції монастирів, типологічні особливості об'ємно – просторової структури їх споруд. Адже збереження монастирських ансамблів, як об'єктів історико-культурної спадщини та історичного містобудівного середовища, в якому вони знаходяться, зорових та композиційно-просторових взаємозв'язків, зон панорамного сприйняття об'єктів спадщини і історико-природного ландшафту в цілому є на сьогоднішній день одним з пріоритетних завдань.

Lesya Chen, Ph.D., Associate Professor
Department of Architecture and Restoration
Lviv Polytechnic National University

PROBLEMS AND PRACTICES OF THE PROTECTION OF THE MONASTERIAN ANSAMBLERIES OF LVIV IN THE SOVIET PERIOD

Monasteries occupy a special place in the town-planning structure of Lviv. In the multinational Lviv environment, they were not only spiritual centers but also important form-forming elements of the city and were distinguished by a peculiar architectural image.

Monastic ensembles belong to the cultural heritage of the Ukrainian people and are a source of spiritual enrichment of society. They have a unique historical, scientific, urban, architectural and artistic value with a special sprawling and architectural and spatial arrangement. These sacred urban masterpieces are a reflection of the professional masters' school and belong to the works of prominent architects (Jan de Witte, Bernard Meretin, Paul Roman, Martin Urbanik, Peter Krasovsky, Franz Trescher, Jan Pokorovich), builders (Doring, Nichka, M.Honzaghe, M.Cheha, A.Prihilny), sculptors (M.Poleevsky, A.Osinsky, I.G.Pinzel, S.Fesinger, V.Gutte), artists (Luka Dolinski, Jan Rosen, Stanislav Strojinski, Tadeusz Popel, Johann Mayer).

Monasteries as elements of urban formations, dominant in space, are organically associated with the natural landscape environment. Each monastic ensemble must be considered together with the surrounding environment, which should be protected from unnecessary constructions or alterations.

In the Soviet period, with the prohibition of spiritual life, practically all monasteries were nationalized, and their property was confiscated. Monastery structures were converted into warehouses, storage facilities, which caused them considerable damaging damage, often distorting the aesthetic features and architectural image of buildings. Despite the negative aspects of this period, the state legislatively developed regulatory documents on the protection of monuments. The Law of the Ukrainian SSR "On the Protection and Use of Historical and Cultural Monuments" (1978) regulated the organization of protected areas of monuments and the zone of regulation of development, and the zone of protected natural landscape was also

established. In view of the impossibility of holding sacred sites, the state applied the practice of adapting monastic complexes to use them as sanatoriums, medical institutions, museums, educational institutions, repositories, administrative premises. Despite the adaptation of monastic monuments for public functions, they continued to crumble due to neglect, redevelopment, or partial rearrangements.

One of the forms of preservation of monastic complexes, which had great historical and artistic value, was the adaptation to the museum function. In the monastery churches there were various museums, so in the monastery church of St. Onufriy was the Museum of Ethnography and Arts later the museum named after Ivan Fedorov, Museum in the monastery Dominican Council – it was originally used as a warehouse, and subsequently adapted for the Museum of Religion and Atheism, in the monastery Armenian Cathedral was arranged by the museum of Lenin, in the church of the Monastery of Clarisox was placed first in the warehouse, and after the restoration in 1978 the museum of Johnan Georg Pinzel was opened. Other monastic complexes adapted to various cultural and educational institutions, for example the Vasilian monastery for the premises of the Forest Engineering University, the monastery building of the Congregation of the Sisters of the Most Sacred Heart was adapted for the educational building of the Lviv Polytechnic.

The basic principle of state policy in the field of preservation of cultural heritage should be an integrated approach to its preservation and a successful functional adaptation of the sacred sight.

The wise policy is held in Lviv during the years of Independence of Ukraine in preserving these unique urban-type objects when monasteries (St. Onufriy) or individual monastic buildings (Bernardine Church, St. Nicholas Church, Dominican Church, Church of the Heart of Jesus, St. Casimir, church Carmelites) are transmitted to the use of religious communities and used in their intended purpose, thus contributing to the preservation of the monument.

Taking into account the complex and diverse architectural and spatial structure of each monastery as a form-forming element in the urban structure, it is necessary to take all necessary measures to prevent further destruction and to strengthen control over their preservation as historically valuable urban-type objects. When restoration of monastic ensembles it is necessary to involve professional architects – restorers, historians and study the patterns of

development of architectural and spatial composition of monasteries, typological peculiarities of the volume and spatial structure of their structures. After all, the preservation of monastic ensembles as objects of historical and cultural heritage and the historical urban environment in which they are located, visual and compositional-spatial interconnections, zones of panoramic perception of objects of the heritage and historical-natural landscape in general are today one of the priority tasks.

Віталій Шуляр, архітектор, ст. викладач
Кафедра «Архітектура та реставрація»
Національний університет «Львівська політехніка»

**АНДРІЙ ШУЛЯР.
АРХІТЕКТОР, ВПЛИВ ЯКОГО НА РОЗВИТОК АРХІТЕКТУРИ
ТА МІСТОБУДУВАННЯ ЛЬВІВЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛ. ХХ ст.
БУВ ВИЗНАЧАЛЬНИМ**

Чинники, які вплинули на формування особистості Андрія Шуляра як професіонала-архітектора, висококультурної, громадсько активної особистості:

- Родина, близьке оточення;
- суспільно-політичне та культурне життя міжвоєнної Галичини;
- навчання у Краківському інституту декоративно-прикладного мистецтва у 1936-1939 рр.;
- особисте знайомство з видатними постатями української культури і науки: Богданом Лепким, Володимиром Кубійовичем, Миколою Колесою, Іваном Пастернаком;
- активна участь у суспільно-культурній діяльності українського студентської громади передвоєнного Кракова
- участь у творенні української школи на українських етнічних територіях Підляшшя у 1939-1942 рр.
- навчання у Львівській політехніці у 1944-1947 рр.
- робота архітектора-проектанта в проектних організаціях Львова в 1947-1953 рр.